

L'educació moral i el constructivisme a l'escola

Montserrat Obradors i Samarra

Gregorio Luri. *Per una educació republicana. Escola i valors*.
Barcelona, Editorial Barcino, 2012. 152 pàgines.

El llibre *Per una educació republicana* està estructurat en quatre capítols, un apunt final i un epíleg. El primer capítol, titulat *L'escola valuosa?*, repassa els valors que té l'escola i aquells que no hauria de renunciar; el segon capítol, *L'escola és a l'alçada d'allò que se li demana?*, va descrivint els diferents estaments que formen l'escola. Ja el tercer entra a fer la crítica al constructivisme, titulant-lo *Constructivisme i relativisme*, per acabar el cos del llibre en el quart capítol, *Les finalitats de l'escola*, on de manera ordenada exposa els objectius de l'escola. Gregorio Luri acaba el llibre amb un *Apunt final: l'escola 2.0* i un petit homenatge a Ramon Rucabado que va ser membre de la Comissió d'Instrucció Pública de la Mancomunitat, destacant el model moral i de bon ciutadà pel qual va treballar.

La tesi principal que defensa l'autor és que la baixa pretensió de l'educació moral a l'escola és la causa dels baixos resultats del nostre sistema educatiu. Basant-se en aquesta idea va desgranant aspectes de la realitat social i educativa que confirmen la seva tesi. Estic d'acord amb la necessitat d'enfortir la tasca moral de l'escola ja que és la base i el fonament de l'educació. Segur que tots aquells que es dediquen en aquest àmbit ho afirmen amb rotunditat ja que és la seva finalitat última. Però em sembla interessant matisar aspectes de l'anàlisi de la realitat que du a terme l'autor.

Luri, quan analitza l'escola actual, ens recorda que s'hi empren els mateixos mètodes des dels orígens. Ens cal pensar quines són les necessitats de la societat actual a la que l'escola ha de donar resposta, i possiblement queda lluny de la societat que l'escola actual està responent. Amb això no vull dir que hagi de ser una escola servil a la societat, que només ha de satisfer allò que se li demana, sinó que s'ha de posar al capdavant de la societat, ha de provocar situacions noves, alternatives i fins i tot provocadores.

Recollint les paraules de l'autor, observo una infravaloració de la creativitat com aspecte a educar a les escoles; a més, planteja que l'escola catalana ofereix ideologia i que fomenta l'autonomia i la creativitat, aspectes que correlaciona amb els mals resultats que s'obtenen en les avaluacions externes. Em sembla que és bo recordar que en la societat catalana destaquen personatges, com ara artistes o cuiners,..., juntament a projectes mèdics, biomèdics, de desenvolupament d'aplicacions i apis on la creativitat té un valor preeminent i em sembla que és just veure la dimensió dinamitzadora de la creativitat tan en la cultura i l'art, com en la investigació i l'empresa. Ken Robinson recolza aquesta tesi en el seu elogi a la creativitat. Educar la creativitat no allunya la formació intel·lectual ans el contrari, és part imprescindible de l'educació intel·lectual. Per reeixir en la intel·ligència pràctica és imprescindible una bona dosi

de creativitat per tal de trobar solucions, respostes a les situacions i les problemàtiques que van sorgint. La creativitat és un dels aspectes de l'evolució del coneixement i de la ciència, permet plantejar una mirada nova a un repte o problemàtica, obre camins a la solució.

Al llarg del llibre hi ha un posicionament veladament crític vers l'escola, també cap als mestres; sembla que mestres i escola no siguin part uns de l'altra i que siguin ens aïllats de la mateixa realitat. S'hi troben també referències al que ha de ser un bon mestre/a però destil·la un sentiment de raresa la seva existència.

Jo faig una defensa del mestre «anònim» ja que tot i la dura crisi que s'està vivint, que afecta tots els estaments de la societat catalana, aquesta no s'ha afeblit en cohesió social, presenta resistència a les dificultats, i ha demostrat tenir energia per suportar les situacions difícils. Han estat els mestres els que han format la població que conforma la nostra societat. Encara més, hem de pensar en els moviments socials alternatius que han aparegut o en els nous partits en els que el seu argumentari té una fonamentació teòrica i filosòfica per afrontar els problemes de la societat actual, són les noves generacions que han passat per les mans dels nostres mestres.

Hi ha una certesa: els mestres tenen poc sentiment de corpus professional i és per això que els costa creure's la funció fonamental que tenen en la societat. La seva influència es queda tancada massa sovint en el pensament didàctic i pedagògic, que ja és prou important, però encara els falta considerar que la seva tasca esdevé influent en l'esdevenir de la societat, tal com també expressa Luri.

D'altra banda, l'autor argumenta que els mestres han de defensar el principi

d'educabilitat i és a partir d'aquest que es podrà revigoritzar el seu paper social. Fa èmfasi en aquest principi i el compromís moral que han de tenir els mestres, i no renunciar a conduir un alumne cap a la seva millora. És una idea cabdal de l'educació i que cal reforçar des de tots els àmbits no només l'educatiu: és important insistir-hi.

En el llibre hi ha una forta crítica de l'autor a la LOGSE. Possiblement va ser una llei que va tenir dins i fora de l'escola una gran oposició, però se li ha de reconèixer aspectes importants de construcció d'un pensament progressista de l'educació. Va ser una oportunitat perduda, al meu entendre, ja que la llei no va rebre el recolzament necessari, els resultats que s'esperaven eren molt lents d'aconseguir (no es va tenir prou paciència). Potser, en aquell moment, la lluita dels mestres es va centrar pel reconeixement econòmic (que també era necessari) i es va lluitar poc pel reconeixement moral de la seva tasca.

La LOGSE va voler eixamplar l'educació a tota la societat. Està clar que és a partir d'una societat formada i culta que poden anar sorgint i conformant-se les elits científiques, polítiques i culturals. De fet, com més àmplia és la població «ben educada» hi ha més possibilitats de tenir èxit en la formació elits i en l'excel·lència. Alhora s'aconsegueix una societat cohesionada amb ànsies de formació i cultura. Una comunitat que no arribi a formar tota la seva població amb una formació bàsica prou sòlida provocarà que aquesta societat no doni prou suport als esforços econòmics que són necessaris per fer de l'educació, la cultura i la ciència els pilars de la societat.

Eudald Carbonell i Robert Sala, tant a *Planeta humà* com a *Encara no som humans*, plantegen la socialització de la tecnologia com l'aspecte que permet

l'evolució de les comunitats. Hi afegeixo que són també el coneixement i la cultura els aspectes a socialitzar. Així doncs cal una educació en la que tot ciutadà pugui gaudir dels avenços socials, econòmics, culturals i científics de la seva societat. D'aquesta manera no se sentirà allunyat ni menystindrà el valor de la comunitat que forma i compartirà el camí que aquesta emprèn.

Per la seva banda, Gregorio Luri fa una gran crítica al constructivisme, teoria o conjunt de teories psicològiques que es fonamenta en la construcció per part de cada l'individu en el camí del seu coneixement. L'autor es posiciona en contra d'aquest corrent ja que exposa que si l'alumne és el centre del seu aprenentatge es desplaça el mestre/professor i el saber del lloc central de l'educació. Explica que això significa l'abandonament per part del mestre i que perjudica més els alumnes «febles», doncs el mestre deixa d'actuar i els alumnes desfavorits tenen menys possibilitats de reeixir. Ho planteja com l'abandonament del sentit republicà de l'escola. Res més lluny del constructivisme ja que la base de la construcció del coneixement és possible gràcies a l'aplicació de les destreses intel·lectuals bàsiques, que han de ser ensenyades pel mestre, agent actiu en aquesta transmissió. Cal recordar que és l'escola l'única institució que té aquest objectiu: la formació intel·lectual. És ben cert que no s'ha de transmetre tot el currículum basant-se en refer el coneixement en cada individu, però sí que s'ha de transmetre el coneixement com una estructura en evolució, no immutable ni fixa, sinó com una estructura en creixement, en construcció. S'han de transmetre els mètodes i els mecanismes de la construcció de la ciència i el coneixement. El constructivisme no infravalora el coneixement sinó tot

el contrari, reivindica l'admiració de l'evolució i construcció del saber.

Amb tot, coincideixo amb l'autor que el més rellevant per l'èxit escolar és la qualitat del docent i les expectatives dels alumnes, res és menys cert. L'autor parla sovint de l'excel·lència que és imprescindible per una societat desenvolupada que no vol quedar enrere, i per tenir el màxim d'excel·lència ens cal una població formada al màxim, com abans he comentat, i tal com diu ens cal transmetre una bona cultura general, per utilitzar les mateixes paraules.

Al llarg del llibre, Luri va exposant els valors de l'educació que s'han de tenir en compte i que cal treballar; hi trobem la cultura del treball, l'esforç del pensar bé, la postergació del desig i de la gratificació, el coratge, educar l'atenció, la lectura, o el pensament crític, per destacar-ne alguns. És important reivindicar-los i anar recordant que l'escola és la institució per excel·lència que se n'ha de responsabilitzar.

No podem estar més d'acord amb valors de l'educació que planteja Luri, però es fa difícil compartir una de les idees que manifesta d'una manera taxativa: «Avui sabem que l'autoestima no millora els resultats d'un alumne i no disminueix ni el consum de drogues ni les manifestacions de violència» (p. 80). La construcció de l'autoestima és clau en la formació de les persones. És cert que l'autoestima està en construcció i que s'ha d'ajudar en la seva evolució, i també és cert que una part important es construeix en el si de les famílies, però l'escola també té una part important per ajudar en el creixement de l'alumne com a persona. Cal que l'alumne parteixi d'una autoestima suficient per creure's mereixedor d'aquest coneixement i transmissió, i ha de tenir prou autoestima per creure's que serà capaç

d'aconseguir-ho. És ben cert que cal diferenciar l'autoestima destructiva, que converteix les persones en éssers egocèntrics i egoistes, però educar l'autoestima és educar-la en l'equilibri.

Per acabar, destacar el plantejament que fa del multiculturalisme, que el descriu com a objectiu i no com a realitat o característica de la nostra societat. La nostra escola és multicultural ja que hi conviuen persones de diferents comunitats culturals, comunitats que comparteixen una mateixa escola. L'escola es converteix en constructora d'un entorn comú i no és un treball fàcil. Cita la bonhomia de l'escola de la República francesa, i en aquest aspecte crec que no pot ser un referent. Per suposat, té aspectes molt interessants i a admirar, però l'estructura de l'estat francès té trets centralistes i de poc respecte al que és divers, no em refereixo a les llengües novingudes, sinó a les quasi extingides llengües com l'occità, el bretó, el cors. És davant d'aquesta realitat de la societat francesa que contraposo el projecte català d'immersió lingüística, que té el valor d'un projecte que no només és sobre l'ensenyament i l'aprenentatge de la llengua si no també ha estat transmissor de la cultura catalana. També ha tirat endavant una societat multicultural sense deixar de banda el seu objectiu d'incorporar a tota la població en una llengua comuna i a un entorn cultural. Cal també remarcar que aquest èxit ha estat de la població, concretament dels mestres i de l'escola que ells formen. És meritori el reconeixement que ha obtingut darrerament la immersió.

Per concloure cal destacar la importància de la publicació d'aquest llibre i celebrar tota la discussió i anàlisi que en pugui sorgir. La publicació de llibres sobre el pensament educatiu i la realitat de l'educació d'avui són molt necessaris per tal de poder tenir un debat i conversa oberta en tots els estaments del com i el què de l'educació. Gregorio Luri ha fet un llibre divulgatiu i per tant d'àmplia tirada que permet l'arribada a les prestatgeries de totes les llibreries; permet que surti de les biblioteques i de les universitats i fa possible converses pedagògiques en tots els àmbits i entorns; ha permès que arribi també als diaris; ha eixamplat les mirades i les posicions en front l'educació. S'ha d'aprofitar el llibre per reflexionar sobre les idees i els interrogants que es plantejen i que ens hem d'anar fent. A més, en el moment actual cal reforçar la manera de fer educació i de fer escola catalana. L'escola catalana va ser pionera en el temps de la Mancomunitat i de la República. Ara podria ser un bon moment per tornar a posar-nos al capdavant si volem tenir una educació de qualitat, i per fer-ho cal que l'educació sigui una ocupació i preocupació de tots els estaments socials. És per això que celebro l'arribada dels llibres sobre el fet i el pensament educatiu i hem d'agrair a Gregorio Luri el treball realitzat.